

ISTORIJSKI

VELIKI
VREMENJLOU

Aleksandar Gajović

Copyright © Aleksandar Gajović, 2008

Copyright © 2008 ovog izdanja, LAGUNA

Knjigu *Veliki istorijski vremeplov* posvećujem
supruzi Tanji; bez nje ona nikada ne bi bila
napisana.

Tanja, hvala ti još jednom na svemu.

Poštovani,

Samo su dve stvari na Zemlji izvesne – datum rođenja i datum smrti. Sve ostalo se može smestiti u pojam relativno promenljive međuvremenosti. Iz tog razloga smatram da je prihvatljivo upoznati se sa onim što je nekada bilo, pošto ćemo tako spremnije dočekati ono što će biti.

Rad na knjizi *Veliki istorijski vremeplov* doveo me je do zanimljivih saznanja. Između ostalog, i do zaključka da se mnogo toga u vremenu – ciklično ponavlja. Tako, recimo, možemo lako uočiti da se najveći među kreatorima prošlosti stalno iznova istorijski javljaju, upravo kroz karakterne osobine onih, koji na Zemlji ostavljaju nasleđe. Zato *Veliki istorijski vremeplov* ne pripada štivu koje se kreće (samo) u okvirima teme – dogodilo se na današnji dan, bez obzira na hronološki poredak događaja prikazanih u njoj (1. januar – 31. decembar). Verujem da će se isto ili slično razmišljanje nametnuti i vama posle čitanja.

Poštujemo prošlost onoliko koliko je to potrebno. Nemojmo joj se bezrezervno predavati, niti joj robovati. Jer nema sumnje da je svako od nas nešto posebno na ovoj planeti i da tu posebnost treba iskoristiti u nastojanju da pokolenjima omogućimo lepšu i bolju prošlost (i budućnost) od one koju zatičemo. To ne bi trebalo da je teško, pogotovo ako tu posebnost potražimo u svojevrsnoj kombinatorici i sistematičnosti datumskih informacija, koje nude redovi knjige *Veliki istorijski vremeplov*.

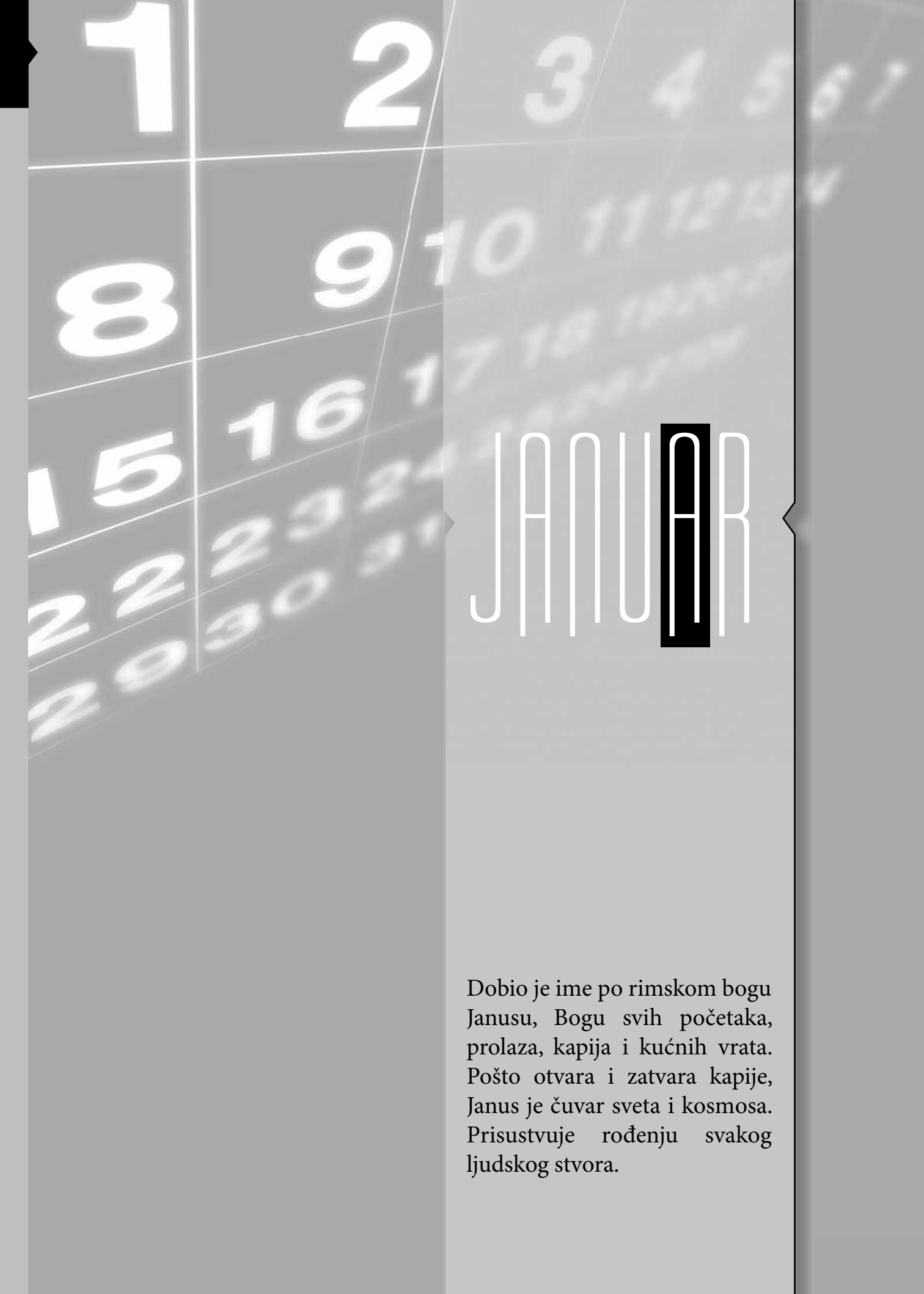
Izbor onoga što se našlo između korica ove knjige nije samo stvar ličnog ukusa. To je, jednostavno, neminovnost odabira vrednosti nametnutih kroz ljude i događaje u vremenu koje je za nama. U tom svojevrsnom odabiru, prednost je bila više na strani onih koji više nisu sa nama, pošto za nas Zemljane još uvek nije kasno da jednom uđemo u *Veliki istorijski vremeplov*. Najzad, ovde je reč i o podsećanju na već viđeno i doživljeno, pošto nas sve to, verovatno, ponovo očekuje.

Odabir građe za ovu knjigu nije bio tako jednostavan, kao što će se to nekome učiniti, ali ipak je bio dovoljno zadovoljavajući za autora, čija je skromna namera bila samo da mnogo toga – ne propusti! Lepo je bilo raditi na ovoj knjizi, koja suštinski nikada neće biti ispisana do kraja. S pravom se može očekivati da će jednoga dana neki drugi Gajović nastaviti ovde gde sam ja (bar za sada) zastao.

Na kraju, divan je osećaj saznanja da je izdavač umeo da prepozna vrednost i značaj štiva *Veliki istorijski vremeplov*, za koji sam ubeđen da nikoga neće ostaviti ravnodušnim. Razloga za to ima na pretek.

Iskreno vaš,
Aleksandar Gajović

Beograd, decembar 2008. godine

JANUAR

Dobio je ime po rimskom bogu Janusu, Bogu svih početaka, prolaza, kapija i kućnih vrata. Pošto otvara i zatvara kapije, Janus je čuvar sveta i kosmosa. Prisustvuje rođenju svakog ljudskog stvora.

1.

JANUAR

JULIJANSKI KALENDAR, za ondašnje vreme novi, počeo je da se primenjuje 45. godine pre nove ere. Rimski državnik Gaj Julije Cezar (Gaius Iulius Caesar) reformisao je računanje vremena tako što je za početak godine odredio januarske kalende, to jest 1. januar, a ne 1. mart kako je to ranije bilo. Ovaj kalendar zasnovan je na sunčevoj godini od 365 dana i šest sati, ali je u njemu godina duža od sunčeve za 11 minuta i 14 sekundi. Tako je svaka četvrta prestupna, dok se svakih 128 godina pojavljuje dan više. Da bi taj problem rešio, papa Grgur XIII (Gregorius), prema savetima astronoma, reformisao je kalendar 1582. godine, pa je gregorijanski kalendar postao ujedno i međunarodni. Srpska, ruska i još neke pravoslavne crkve zadržale su julijansko računanje vremena.

LORENCO DE MEDIČI (Lorenzo di Piero de' Medici), italijanski državnik, vladar Firence, rođen 1449. godine. Poznat je i pod imenom – Veličanstveni (Lorenzo il Magnifico). Bio je humanista i sledbenik „slatkog novog stila“, kao i Petrarke (Francesco Petrarca). Negovao je raznovrsnu poeziju: pastoralne i mitološke poeme, kao i religioznu poeziju. Njegova smrt je ujedno označila i kraj zlatnog doba firentinske poezije. Bio je mecena mnogim umetnicima iz doba renesanse. Iskazao se i kao pesnik pastoralne i mitološke poeme. Obradivao je religiozne, misteriozne i gradske teme. Inspiraciju je pronalazio i u narodnoj poeziji. Najvažnija dela su mu *Lov sa sokolom*, *Ljubavni stihovi*, *Karnevalske pesme* i *Nenča iz Barberina*. **Umro je 9. aprila 1492. godine.**

ZALIV GVANABARA otkriven je 1502. godine. Tu su se iskrcali portugalski moreplovci i nazvali ga Rio de Žaneiro (Januarska reka) i podigli grad koji će 1763. godine postati prestonica tadašnje portugalske vicekraljevine Brazil.

JOHAN KRISTIJAN BAH (Johann Christian Bach), nemački kompozitor, pijanista i dirigent, umro je 1782. godine (v. i 5. septembar).

CERERA – naziv je prvog asteroida koji je otkriven sa planete Zemlje (1801. godine). Naredne male planete su dobijale imena po boginjom iz grčke mitologije, a kada je lista iscrpljena, prešlo se na ženska imena iz svakodnevnog života. Prvi „muški“ asteroid bio je Eros i zaveden je pod brojem 433. Prvi asteroid sa srpskim imenom jeste Beograd (1.517). Novootkrivene male planete sada dobijaju naziv samo po brojevima.

UJEDINJENO KRALJEVSTVO proglašeno je 1801. godine stupanjem na snagu akta o ujedinjenju Velike Britanije i Severne Irske.

DANSKA je prva zemlja u svetu koja je zabranom uvoza robova u Dansku Zapadnu Indiju 1803. godine ukinula ropstvo.

ŠANDOR PETEFI (Sándor Petöfi), mađarski pesnik i revolucionar srpskog porekla, rođen je 1823. godine kao Aleksandar Petrović. Smatra se reformatorom mađarske poezije. Bio je oduševljeni pristalica revolucije i republikanac po uverenju. Poginuo je u 26. godini u bici kod Sigišoare (Segešvara), kao učesnik mađarske revolucije. Veliku popularnost stekao je *Narodnim pesmama* i epskim delima *Vitez Janko* i *Apostol*. **Umro je 31. jula 1849. godine.**

HAJNRIH HERC (Heinrich Rudolf Hertz), nemački fizičar, umro je 1894. godine (v. i 22. februar).

PJER DE KUBERTEN (Pierre de Frédy, baron de Coubertin), francuski istoričar i pedagog, rođen je 1879. godine. Pošto je obnovio olimpijske igre po ugledu na sportska takmičenja u staroj Grčkoj, u Atini su 1896. godine održane Prve (moderne) olimpijske igre. Na tom skupu sportista iz čitavog sveta, koje su počele 6. aprila, a završile se

osam dana kasnije, učestvovala su 484 takmičara, isključivo muškarci, u duhu tradicije antičkih olimpijskih igara. Bio je i predsednik Međunarodnog olimpijskog komiteta (1896–1925). **Umro je 2. septembra 1937. godine.** Sahranjen je u Ženevi, ali mu srce – prema sopstvenoj želji – počiva u Olimpiji, prestonici antičkih olimpijskih igara.

METAR i ostale jedinice mernog sistema uvedene su u Srbiji 1880. godine. Tako su zvanično prestali da važe aršin, lakat ili pedalj.

LUJ-OGIST BLANKI (Louis-Auguste Blanqui), francuski revolucionar, umro je 1881. godine. Bio je osnivač i član brojnih tajnih udruženja i predsednik Demokratske stranke. Dva puta je osuđivan na smrt i zbog 36 godina provedenih u tamnici dobio nadimak Okovani Prometej.

EDGAR HUVER (Edgar John Hoover), američki političar i šef Federalnog istražnog biroa (FBI), rođen je 1895. godine. Na čelu FBI-ja bio je punih 48 godina (1924–1972), najduže u američkoj istoriji. Reformisao je službu i znatno unapredio metode policijske borbe. Smatraju ga mračnom figurom američke političke scene jer je godinama progonio istaknute javne ličnosti, uključujući Martina Lutera Kinga (Martin Luther King), Čarlija Čaplina (Charlie Chaplin) i mnoge druge. Vukao je poteze neprimetno, iz drugog plana, i uvek ostvarivao ciljeve, bez obzira na žrtve. **Umro je 2. maja 1972. godine.**

KIM FILBI (Kim Philby), ili Harold Adrijan (Harold Adrian), engleski (dvostruki) tajni agent, rođen je 1912. godine kao Adrijan Rasel Filbi (Adrian Russell Philby). Spada u red najuspešnijih sovjetskih obavestajaca kojima je pristupio još kao student na Kembridžu (1934). Posle Drugog svetskog rata bio je oficir za vezu između britanske i američke tajne službe, što mu je omogućilo da Moskvi ispostavi niz značajnih informacija u periodu „hladnog rata“. **Umro je 11. maja 1988. godine.**

BRANKO ČOPIĆ, srpski pisac i akademik, rođen je 1915. godine. Smatra se jednim od najznačajnijih posleratnih srpskih književnika; iskazao se kao izuzetno nadahnut pripovedač i tvorac zanimljivih i upečatljivih likova i događaja koje je opisivao svežim, sočnim i slikovitim jezikom. Prve pripovetke su mu *Pod Grmečom*, *Borci* i *bjegunci* i *Planinci*, nastale u razdoblju kada je pohađao učiteljsku školu. Napisao je zatim niz zanimljivih knjiga za decu – *Bojna lira pionira*, *Put u vedrinu*, *U svetu leptirova* i *medveda*, *Bosonogo djetinjstvo*, *Ognjeno rađanje domovine* i *Ratnikovo proljeće*. Poslednja zbirka pripovedaka, *Bašta sljezove boje*, donela mu je Njegoševu nagradu. Razočaranost, melanholija i sumorne slutnje, posebno u uvodu te knjige, kao da su nagovestile njegov životni kraj. Ostala značajna dela su mu romani *Prolom*, *Gluvi barut*, *Osmo ofanziva*, *Ne tuguj*, *bronzana straža* i *Orlovi rano lete*, kao i zbirke pripovedaka *Doživljaji Nikolettine Bursaća* i *Rosa na bajonetu*. **Izvršio je samoubistvo 26. marta 1984. godine.**

„**FORMIDABL**“, britanski ratni brod, torpedovan je 1915. godine u kanalu Lamanš. Projektil je ispalila nemačka podmornica. Poginulo je 547 ljudi.

OSLO, glavni grad Norveške, dobio je ime 1925. godine. Pre toga se (od 1674) zvao Kristijanija.

MORIS ŽAN BEŽAR (Maurice Jeanne Bejart), francuski koreograf, rođen je 1927. godine kao Moris Berže (Maurice Berje), da bi u čast Molijera (Molière) uzeo prezime svoje supruge Arman Bežar (Armande Bejart). Smatra se jednim od osnivača modernog plesa čiji je rad naročito došao do izražaja u trupi „Bežar balet Lozana“, na čijem je čelu bio pune dve decenije. Prvu koreografiju uradio je za švedski film *Ognjena ptica* (1952) u kojem je igrao glavnu ulogu. Stvarao je ples koji je opisivao kao „fizička senzualnost“, što ga dovodi u sukob sa tradicionalnim shvatanjem igre i pokreta. U Briselu je trijumfovao kreacijama u Kraljevskom pozorištu, da bi zatim osnovao trupu *Baleti 20. veka*, sa kojom je postao svetski poznat. Najznačajnije koreografije ostvario je u predstavama *Bolero*, *Betovenova Deveta simfonija*,

Romeo i Julija, Marlo i Čao, Frederiko, koju je posvetio italijanskom režiseru Feliniju (Federico Fellini). Postavku komada *Put oko sveta za 80 dana* nije doživeo. **Umro je 22. novembra 2007. godine.**

DEKLARACIJA UN, potpisana u Vašingtonu 1942. godine, obavljala je 26 država na nastavak rata protiv sila Osovine do njihove kapitulacije.

KORNELIJE KOVAČ, srpski kompozitor, klavijaturista i aranžer, rođen je 1942. godine. Pripada redu najplodnijih srpskih kompozitora popularne muzike. Osnivač je *Korni grupe*, u kojoj su pevali Seka Kojadinović, Dušan Prelević, Zdravko Čolić, Dado Topić i Zlatko Pejaković. Komponovao je više uspešnih pesama za Biseru Veležević, Dragana Stojnića, Lepu Brelu i Oliveru Katarinu. Živeo je u Španiji i Engleskoj gde je muzički eksperimentisao. Piše i filmsku muziku. Autor je autobiografskog dela *Tamne dirke* i više solo-albuma, uključujući *Između svetlosti i tame, Semplovana mesečina, Balkan i Dvojni identitet*.

SUDAN, bivša britanska kolonija, odlukom Ustavotvorne skupštine dobio je nezavisnost 1956. godine.

EVROPSKA EKONOMSKA ZAJEDNICA postoji od 1958. godine, stupanjem na snagu ugovora o njenom osnivanju.

FIDEL KASTRO (Fidel Castro Ruz), kubanski revolucionar i državnik, zajedno sa socijalističkim revolucionarnim snagama izvojevao je konačnu pobjedu 1959. godine u trogodišnjem gerilskom ratu, u kojem je sa vlasti zbačen dotadašnji diktator te zemlje Fulgencio Batista y Zalvidor – (v. i 13. avgust).

PALESTINSKA OSLOBODILAČKA ORGANIZACIJA formirana je 1965. godine. Za vođu je proglašen Jaser Arafat (Yasser Arafat) koji je bio i na čelu *Al Fataha*.

MORIS ŠEVALIJE (Maurice Chevalier)

Francuski pevač i glumac, umro je 1972. godine (v. i 12. septembar).

BOING 747, indijski putnički avion, eksplodirao je 1978. godine u vazdušnom prostoru Bombaja. Niko od 213 putnika i članova posade nije preživeo udes.

ČEŠKA I SLOVAČKA postale su 1993. godine samostalne države, čime je prestala da postoji Čehoslovačka, osnovana 1918. godine.

FABIJAN ŠOVAGOVIĆ, hrvatski dramski i filmski umetnik, umro je 2001. godine. Tokom duge i upečatljive karijere ostvario je oko 80 uloga na filmu i televiziji. Napisao je knjigu *Glumčevi zapisi*, kao i dramu *Sokol ga nije htio*. U pamćenju ostaju ostvarene uloge u filmovima *Svoga tela gospodar, Zamrznuti kadar* i *Lisica*, kao i rola u pozorišnoj predstavi *Dundo Maroje*.

DŽULIJUS EPSTAJN (Julius Epstein), američki scenarista, umro je 2001. godine. Bio je jedan od autora scenarija za film *Kazablanka*, za koji je zajedno sa bratom 1943. godine dobio filmsku nagradu „Oskar“. Napisao je još pedesetak filmskih scenarija.

DRAGAN LUKIĆ, srpski književnik i novinar, umro je 2006. godine (v. i 30. novembar).

FOKLANDSKA OSTRVA u Atlantskom okeanu, 500 kilometara udaljena od obale Argentine, 1833. godine pripala su Velikoj Britaniji.

MILIJ BALAKIRJEV (Aleksejevič), ruski kompozitor, pijanista i dirigent, rođen je 1837. godine. Pokretač je i idejni vođa kompozitorske grupe „Velika petorica“ ili „Balakirjevljevi kružok“ koju su još sačinjavali Kjuj, Musorgski, Rimski-Korsakov i Borodin. Njegova najznačajnija dela su simfonijske poeme *Rusija* i *Tamara*, muzika za dramu *Kralj Lir*, klavirske kompozicije i fantazija *Islamej*. **Umro je 29. maja 1910. godine.**

LUIJ-ŽAK DAGER (Louis Jacques Mandé Daguerre), francuski fotograf, napravio je 1839. godine prvi snimak Meseca (v. i 18. novembar).

LJUBINKA BOBIĆ, srpska pozorišna i filmska glumica, rođena je 1898. godine. Posedovala je energiju, vedrinu i glumački dar kojim je osvajala publiku u jednom dahu. Kao član Narodnog pozorišta u Beogradu, u kome 1921. godine započinje karijeru tumačeći naivne, vragolaste i nestašne devojčice, ostvarila je niz blistavih dramskih rola. Jednu epohu na sceni nacionalnog teatra nezaboravno je obeležila ulogom Živke u komediji Branislava Nušića *Gospođa ministarka*. Vremenom je Savez dramskih umetnika Srbije ustanovio pozorišnu nagradu koja nosi njeno ime. **Umrula je 3. decembra 1978. godine.**

EDMON ROSTAN (Edmond Rostand), francuski pisac, umro je 1918. godine (v. i 1. april).

ZAHARIJE TRNAVČEVIĆ, srpski novinar, rođen je 1926. godine. Kao urednik Televizije Beograd i voditelj emisija „Znanje–imanje“ i „Emisija za poljoprivrednike“ stekao je sedamdesetih i osamdesetih godina XX veka veliku popularnost i naklonost gledalaca. Jedno vreme je radio na TV Politika, a onda i na TV B 92. Aktivni je član Demokratske stranke i jedno vreme poslanik u Narodnoj skupštini Srbije. Dobitnik je nagrade „Svetozar Marković“, nagrada za životno delo „Svetozar Marković“ i „Moša Pijade“, kao i 2005. godine nagrade za životno delo TV B 92.

„**LUNA 1**“, sovjetska vasiona letelica, upućena je ka Mesecu 1959. godine. Posle 34 časa leta (7–8. januara) ušla je u putanju oko Sunca kao prvi veštački satelit Sunčevog sistema.

ISAK ASIMOV (Isaac Asimov)

Američki pisac i profesor biohemije, poreklom Rus, rođen je 1920. godine. Pripada grupi najznačajnijih svetskih pisaca naučnofantastične proze. Najvažnija dela su mu *Hemikalije života*, *Zvezde i njihovi putevi*, *Unutar atoma*, *Svet nitrogena*, *Ljudski mozak*, *Nauka, brojevi i ja*, zatim *Ja robot*, *Golo sunce*, *Vasionske struje*, *Kraj večnosti* i *Zadužbina*. **Umro je 6. aprila 1992. godine.**

VELIKI POŽAR, koji je neposredno pred novu 2002. godinu zahvatio Limu (Peru), usmratio je više od 270 osoba, dok je broj nestalih bio znatno veći. Vatrena stihija izbili je u prodavnici pirtehničkih sredstava.

FREDI HAJNEKEN (Freddy Heineken), holandski pivarski magnat, umro je 2002. godine. Kralj piva, kako su ga zvali, rekao je jednom prilikom da on ne prodaje pivo, već dobro raspoloženje.

TALAS HLADNOĆE u Poljskoj, gde je izmerena temperatura od -15 stepeni Celzijusovih, usmratio je 2003. godine oko 200 osoba.

MILAN JANIĆ, srpski kanuista, reprezentativac, umro je 2003. godine. Odličja je osvajao na Olimpijadi 1984. godine, svetskim i evropskim prvenstvima. Sin i kćerka su krenuli njegovim sportskim putem.

„**STARDAST**“, američka svemirska sonda, uspešno je 2004. godine završila burno proletanje kroz rep jedne komete i prikupila čestice koje bi mogle doprineti otkrivanju tajne porekla Sunčevog sistema, pa čak i porekla života na Zemlji.

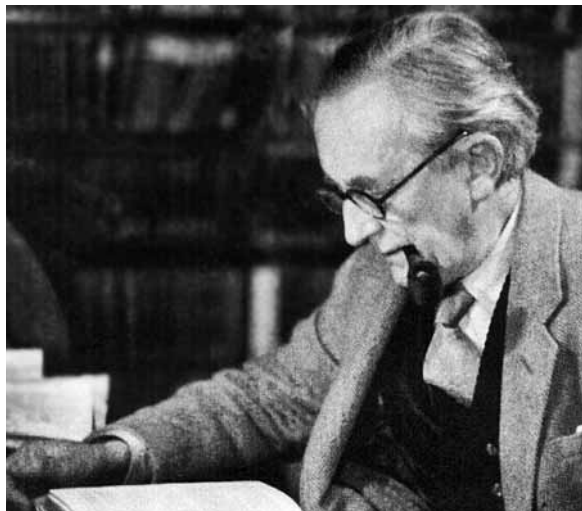
3.

JANUAR

MARKO TULIJE CICERON (Marcus Tullius Cicero), rimski govornik, političar, filozof i pesnik, rođen je 106. godine pre nove ere. Bio je republikanac i veliki protivnik Cezara (Gaius Iulius Caesar) i Marka Antonija (Marcus Antonius). Smatra se najvećim stilistom rimskog pesništva i u spisima je razobličavao protivnike rimske Republike. Najznačajnija dela su mu *Staklena zvona*, *Za Murena* i *Za Milona*, zatim političke besede katilinjanke i filipike, kao filozofska štiva *Besede*, *O dužnosti*, *O prijateljstvu*, *O prirodi bogova*, *O starosti*, *O krajnostima dobra i zla* i *Protiv Katiline*. Posle Cezarovog ubistva (44. godine pre nove ere) i stalnih napada na Marka Antonija, kao i veličanja Oktavijana Avgusta (Gaius Iulius Caesar Octavianus), Drugi trijumvirat ga je uhapsio, osudio na smrt i ubio **7. decembra 43. godine pre nove ere.**

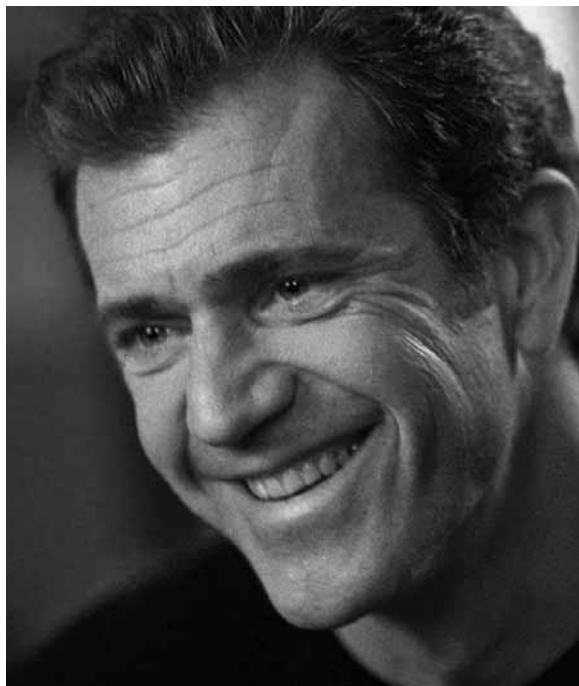
PJER LARUS (Pierre Larousse), francuski leksikograf i enciklopedista, umro je 1875. godine (v. i 23. oktobar).

OTO BIHALJI-MERIN, srpski pisac i likovni kritičar jevrejskog porekla, rođen je 1904. godine. Sa bratom Pavlom pokrenuo je izdavačku kuću *Nolit* (1926). Uređivao je časopise *Nova literatura* (1928) i *Linkskurve* u Nemačkoj, gde je zbog političkog progona emigrirao. U Parizu je osnovao Institut za borbu protiv fašizma (1933), dok je u

DŽON TOLKIN (John Ronald Reuel Tolkien)

Engleski pisac, profesor i leksikograf, rođen je 1892. godine. Bio je profesor engleskog jezika i književnosti na Oksfordskom univerzitetu. Proglašen je piscem XX veka. Začetnik je epske fantastike, mitskog sveta i jezika po ugledu na nordijske sage i staru anglosaksonsku poeziju. Svetsku slavu stiče trilogijom *Gospodar prstenova*. Sa ovim delom su po temi i lingvističkoj imaginaciji vezani i njegovi prethodni romani *Hobit* i *Silmarilion*. Ostala značajna dela su mu kritičke studije *Beovulf*, *čudovišta i kritičari*; *Bajke*, *kritička studija* i *Čoser kao filolog*. *Gospodar prstenova* je sa velikim uspehom ekranizovan početkom XXI veka. **Umro je 2. septembra 1973. godine.**

MEL GIBSON (Mel Gibson)

Američki filmski glumac australskog porekla, rođen je 1956. godine. Ulogama snažnih, čvrstih i beskompromisnih pravednika napravio je zapaženu holivudsku karijeru. Snimio je pedesetak filmova u kojima se dokazao i kao vrstan tumač istorijskih, romantičnih i komičnih likova. Najbolje role ostvario je u filmu *Pobesneli Maks* (u tri dela), *Smrtonosno oružje* (u tri dela) i *Šta žene žele*. Sa velikim uspehom je režirao filmove *Hrabro srce* i *Patriota* u kojima je tumačio i glavne uloge.

Španiji na strani republikanaca ratovao protiv fašističkih snaga Franska Franka (Francisco Franco). Autor je romana *Do viđenja u oktobru*, eseja i umetničke kritike *Osvajanje neba*, *Misli i boje*, *Susret sa mojim vremenom*, *Jugoslovenska skulptura XX veka*, *Graditelji moderne misli* i *Prodor moderne umetnosti*. **Umro je 22. decembra 1993. godine.**

TUTANKAMONOV SARKOFAG pronašao je 1924. godine engleski arheolog i egiptolog Haurard Karter (Howard Carter) u Dolini kraljeva, u blizini Luksora u Egiptu.

JAROSLAV HAŠEK (Jaroslav Hašek), češki pisac, umro je 1926. godine (v. i 30. april).

DŽORDŽ MARTIN (George Martin), britanski producent i muzičar, rođen je 1926. godine. Nazvan je „petim Bitlsom“ (*The Beatles*). Ponekad je s njima svirao na klaviru i klavirčembalu, ali je najčešće bio autor bogatih aranžmana njihovih pesama.

SERĐO LEONE (Sergio Leone), italijanski filmski reditelj, rođen je 1929. godine. Kao jedan od tvoraca tzv. špageti-vesterna, primenio je na filmu neke nove akcione i dramaturške elemente, uključujući funkcionalnu muziku. Jedinstvenim kadriranjem i preciznom montažom stekao je veliku popularnost kod ljubitelja vesterna. Najbolje režije ostvario je u filmovima *Bilo jednom na Divljem zapadu*, *Za dolar više*,

Za šaku dolara, *Dobar, ružan, zao* i *Zovem se Niko*, zatim *Bilo jednom u Americi* i *Kolos sa Rodosa*. **Umro je 30. aprila 1989. godine.**

ŽOZEF-ŽAK ŽOFR (Joseph-Jacques Césaire Joffre), francuski maršal, umro je 1931. godine. Tvorac je ratnog plana svoje zemlje u Prvom svetskom ratu i pobednik odsudne bitke na Marni 1914. godine.

NACISTIČKA NEMAČKA je od 1942. godine osnovala u Norveškoj dvadeset i tri koncentraciona logora. Kroz te surove kazamate prošlo je više od 4.500 Jugoslovena, mahom Srba, od kojih je skoro 3.000 ubijeno. Preživelih 1.300 interniraca osnovalo je posle rata udruženje s prijateljima iz Norveške.

MIHAEL ŠUMAHER (Michael Shumacher)

Nemački automobilista i vozač „formule 1“, rođen je 1969. godine. Najveći je šampion u istoriji „formule 1“. Sedam puta je bio prvak sveta (1994. i 1995, a onda uzastopno još pet puta – od 2000. do 2004. godine). U karijeri je ostvario čak 90 pobeda, više nego iko pre njega i bar još pedesetak puta se popeo na pobjedničko postolje. Vozio je bolide *Benetona* i *Džordana*, ali je najviše uspeha imao s italijanskim *Ferarijem*. Od aktivnog učešća u „najbržem cirkusu na četiri točka“ oprostio se na kraju sezone 2006. godine.

U ARDENIMA, evropskom planinskom masivu, propao je 1945. godine poslednji pokušaj Hitlera da izmeni tok Drugog svetskog rata. Savezničke armije generala Montgomerija (Montgomery) i Bredlija (Bradley) nalele su u kontraofanzivi nacistima teške gubitke u ljudstvu i oružju.

SJEDINJENE AMERIČKE DRŽAVE su prekinule 1961. godine sve odnose sa Kubom.

BRAZAVIL (Kongo-Brazavil) 1970. godine Ustavom je proglašen Narodnom Republikom Kongo.

EKSPRESNI VOZ udario je na jugu Pakistana 1990. godine u kompoziciju teretnog voza i tom prilikom je poginulo 307 osoba.

ARGENTINA je, kako je objavljeno 2002. godine, postavila svetski rekord u brzini promene državnog lidera. Za samo trinaest dana postavili su čak pet šefova države. Poslednji važeći je – Eduardo Duhalde (Eduardo Alberto Duhalde).

4.

JANUAR

NA CETINJU je 1494. godine, u prvoj srpskoj štampariji, objavljena prva knjiga na srpskom jeziku – *Oktoih prvoglasnik* Đurada Crnojevića i štampara Makarija. Obodska štamparija je zatim objavila *Oktoih petoglasnik*, *Psaltir s posljedovanjem*, *Četvoroevangelje* i *Molitvenik*.

ĐOVANI PERGOLEZI (Giovanni Battista Pergolesi), italijanski kompozitor, rođen je 1710. godine. Stvarao je u maniru napuljske bufo opere, sveže, neposredne i vesele. Najpoznatija dela su mu opera *Služavka gospodarica* i crkvena muzika *Stabat Mater*. **Umro je 16. marta 1736. godine.**

LUJ BRAJ (Louis Braille), francuski učitelj, rođen je 1809. godine. Izumeo je azbučne znakove (ispupčene tačke) na osnovu kojih su slepe osobe mogle da čitaju, i nazvao ih „Brajev sistem“ (ili „Brajeva azbuka“). Braj je, inače, i sam bio slep. **Umro je 6. januara 1852. godine.**

MUZIČKI KONCERT u Beogradu, prvi javni te vrste, priredio je 1842. godine Josif Šlezinger (Schlesinger), kapelnik kneza Miloša Obrenovića. Koncert je održan u dvorani Teatra na đumruku. Šlezinger je kao osnivač „Knjaževsko-srpske bande“ sakupljao narodne pesme i komponovao vojničke marševe.

MOŠA PIJADE, srpski revolucionar, slikar i novinar jevrejskog porekla, rođen je 1890. godine. Još kao sasvim mlad je prihvatio ideje komunizma. Kao angažovani novinar proleterskog duha, organizator i izdavač ilegalnih listova i časopisa, često je proganjan, hapšen i zatvaran. Za vreme Drugog svetskog rata, čiji je borac bio od prvog dana, u Jajcu je 5. novembra 1943. godine osnovao novinsku agenciju *Tanjug*. Narodni je heroj i član SANU. Preveo je Marksova (Karl Marx) dela *Kapital* (sa Rodoljubom Čolakovićem), *Beda filozofije* i *Manifest Komunističke partije*. Slikarstvo je učio u Beogradu, Minhenu i Parizu. Posle Drugog svetskog rata obavljao je najviše državne funkcije, uključujući funkciju predsednika Skupštine FNRJ. **Umro je u Parizu 15. marta 1957. godine**, na povratku iz Velike Britanije gde je predvodio jugoslovensku parlamentarnu delegaciju. Glavna slikarska dela su mu *Autoportret sa japanskim lutkama* (1916), *Autoportret sa robije* (1926) i *Borik u Lepoglavi* (1931).

MILAN BOGDANOVIĆ, srpski pisac, prevodilac i akademik, rođen je 1893. godine. Uređivao je veći broj listova u Srbiji i bio upravnik Srpskog narodnog pozorišta u Novom Sadu i Narodnog pozorišta u Beogradu. Bio je i profesor Beogradskog univerziteta. Celokupni opus mu je objavljen u pet knjiga pod nazivom *Stari i novi*. Jedna od književnih nagrada u Srbiji nosi njegovo ime. **Umro je 2. februara 1964. godine.**

FLOJD PATERSON (Floyd Patterson), američki bokser afričkog porekla, rođen je 1935. godine. Obeležio je borbama u ringu istoriju „plemenite veštine“. Idol mu je bio bokserski velikan Džo Luis (Joe Louis). Dugo je bio najmlađi (u 21. godini) šampion sveta teške kategorije i prvi je profesionalni bokser koji je gubio i vraćao titulu (1956–1959 i 1960–1962). Sa trona je definitivno sišao posle poraza u duelu sa Sonijem Listonom (Sonny Liston), kada mu je bilo 37. godina. U karijeri je ostvario bilans od pedeset pet pobjeda i osam poraza, a jednom je boksovao nerešeno. **Umro je maja 2006. godine.**

JAKOB GRIM (Jakob Grimm)

Nemački filolog, književnik i profesor, rođen je 1785. godine. Smatra se osnivačem savremene germanistike. Izučavao je istoriju jezika, stare književnosti, probleme mita, bajke, predanja, narodne umotvorine, folklor i pravo. Objavio je *Nemački rečnik* (od 1852), *Nemačka predanja* (1829) i *Istoriju nemačkog jezika* (1848). Iz prijateljstva sa srpskim prosvetiteljem Vukom Stefanovićem Karadžićem nastao je njegov prevod srpske gramatike. Sa bratom Vilhelmom (Wilhelm), sakupljao je i obradio bajke poznate deci širom sveta. **Umro je 20. septembra 1863. godine.**

MUZIČKA TOP-LISTA, prva te vrste u svetu, formirana na osnovu broja prodatih ploča, pojavila se 1936. godine u američkom ilustrovanom časopisu *Billboard*.

ALBER KAMI (Albert Camus), francuski pisac i filozof, poginuo je u saobraćajnoj nesreći 1960. godine (v. i 7. novembar).

ERVIN ŠREDINGER (Erwin Schrödinger), austrijski fizičar, umro je 1961. godine (v. i 12. avgust).

TOMAS ELIOT (Thomas Stearns Eliot), engleski pisac američkog porekla, umro je 1965. godine (v. i 26. septembar).

KARLO LEVI (Carlo Levi), italijanski pisac, umro je 1975. godine (v. i 29. novembar).

KATARINA DE MEDIČI (Caterina de' Medici), francuska kraljica italijanskog porekla, umrla je 1589. godine (v. i 13. april).

JELISAVETA ROMANOVA (Petrovna), ruska carica, umrla je 1762. godine (v. i 18. decembar).

LUIJ ŠESNAESTI (Louis), francuski kralj, zakonom iz 1785. godine odredio je da maramice moraju biti – četvrtaste (v. i 23. avgust.)

NOVINE SERBSKE pojavile su se 1834. godine u Kragujevcu. Bio je to prvi srpski informativni list štampan u Srbiji i ujedno službeno glasilo Kneževine Srbije.

KING DŽILET (King Camp Gillette), američki pronalazač, rođen je 1855. godine. Poznat je po izumu nožića za brijanje koji je prema francuskom izgovoru njegovog prezimena nazvan – žilet. **Umro je 9. jula 1932. godine.**

JOHAN RADECKI (Johann Josef Wenzel Graf Radetzky von Radetz), austrijski vojskovođa češkog porekla i nacionalni junak, umro je 1858. godine (v. i 2. novembar).

NIKOLAJ VELIMIROVIĆ, srpski pravoslavni teolog i besednik, rođen je 1881. godine. Kao episkop žički i ohridski (1919–1944), smatra se najumnijim srpskim monahom posle svetog Save. Tokom Prvog svetskog rata bavio se diplomatijom, a kasnije obnavljanjem oštećenih manastira u Srbiji. Nemci su ga u Drugom svetskom ratu, zajedno sa patrijarhom Gavrilom (Dožić) zatočili u logoru Dahau. Bila su to jedina dva sveštenika-logoraša u celoj porobljenoj Evropi. Emigrirao je u SAD, gde je u ruskom manastiru svetog Tihona u Saut Kananu, u Pensilvaniji, **umro 18. marta 1956. godine.** Njegova najznačajnija dela su *Religija Njegoševa*, *Duša Srbije*, *Srbija u svetlosti i mraku*, *Duhovni preporod Evrope*, *Reči o Svečoveku*, *Ohridski prolog*, *Srpski narod kao Teodul*, *Indijski Savle*, zatim *Hriste, dođi u Aziju* i *Jedini čovekoljubac* (nedovršeno).

BRINDZI, italijanski brod, potonuo je posle eksplozije 1916. godine pred Medovskim zalivom u Albaniji. Na njemu su se nalazili jugoslovenski iseljenici iz SAD-a i Kanade, koji su pohitali da pomognu otadžbini u Prvom svetskom ratu. Tom prilikom poginulo je 390 dobrovoljaca, a spasena su 102.

NELI TEJLOR ROS (Nellie Taylor Ross), političar, postala je 1925. godine guverner američke države Vajoming. To je prva žena guverner u istoriji SAD.

ROBERT DIVAL (Robert Duvall), američki filmski glumac, rođen je 1931. godine. Karijeru je započeo pedesetih godina XX veka u pozorištu, a nastavio je na televiziji, da bi se zatim kao debitant pojavio u filmu *To Kill a Mockingbird* (*Ubiti pticu rugalicu*). Umetnički sposoban da odgovori i najsloženijem glumačkom zadatku, vremenom postaje jedna od traženijih holivudskih zvezda. Temeljito u gradnji karaktera lika, ostvario je niz zapaženih uloga, uključujući i one u filmovima *MESH*, *Kum* (prva dva dela), *Apokalipsa danas*, *Džon Kju*, *Šesti dan*, *Slovo srama*, *Zgrabimo Harija* i *Nešto za priču*.

UMBERTO EKO (Umberto Eco), italijanski pisac, esejista, istoričar i sociolog kulture, rođen je 1932. godine. Prvi naučni rad *Otvoreno delo* objavljuje 1962. godine, a onda slede *Kultura informacija i komunikacija*, *Umetnost i lepo u estetici srednjeg veka*, *Između laži i ironije* i *Spisi o moralu*. Reputaciju uspešnog književnika i izvan granica domovine postiže romanima *Ime ruže*, *Fukoovo klatno*, *Ostrvo dana predašnjeg* i *Baudolino*. Dobijao je više prestižnih nagrada i priznanja, da bi *Ime ruže* sa velikim uspehom bilo i ekranizovano. Sredinom 2006. godi-

ne objavljuje knjigu *Sator Arepo* u kojoj se poigrava sa Danteovim (Dante Alighieri) stihovima iz *Božanstvene komedije*, čitajući velikog pesnika – naopako!

RADMILA BAKOČEVIĆ, srpska operna umetnica, rođena je 1933. godine. Ubraja se među najlepše soprane srpske opere. Peva la je u milanskoj Skali, kao i drugim opernim kućama Italije, zatim u Beču, na scenama Španije, Portugalije, Francuske, Engleske, Kine, SAD, Japana... Imala je samostalni nastup u *Kovent gardenu* u Londonu, Metropoliten operi u Njujorku, pariskoj Operi i Boljšom teatru u Moskvi. Partneri su joj bili najznačajniji operni umetnici druge polovine XX veka.

HUAN KARLOS PRVI (Juan Carlos I), španski kralj, rođen je 1938. godine. Španski „generalisimus“ i diktator Fransisko Franko (Francisco Franco y Bahamonde) proglasio ga je 1969. godine (kao burbonskog princa) svojim naslednikom na čelu države. Već početkom 1975. godine zamenio je obolelog Franka, da bi zvanično rukovođenje zemljom preuzeo odmah posle njegove smrti (20. novembar 1975), odlučujuće doprinevši uspostavljanju demokratskog poretka u Španiji.

ULTRAKRATKI radio-talasi prvi put su emitovani 1940. godine.

ZVONKO BOGDAN, bunjevački estradni umetnik, kompozitor i pevač, rođen je 1942. godine. Jedan je od onih koji su sakupljanjem i komponovanjem izvornih i varoških pesama, kao i romansi obeležili srpsku estradu osamdesetih i devedesetih godina XX veka. Autor je nezaboravnih numera *Ej, salaši na severu Bačke*, *Govori se da me varaš* i *Ne mogu se tačno setiti leta*. Zaljubljenik u konje, vremenom je postao internacionalni trener i takmičar u kasačkim trkama u kojima je imao velikih uspeha. Dobitnik je ordena zasluga za narod sa srebrnom zvezdom i ima status istaknutog umetnika Jugoslavije. Sa velikim uspehom je nastupao na novosadskom „Egzitu“. Gaji i golu-bove pismošoše.

DAJANA KITON (Diane Keaton), američka pozorišna i filmska glumica, rođena je 1946. godine. Prvo glumačko iskustvo stiče na sceni njujorškog Brodveja u kultnoj rok operi *Kosa*. Glumila je zatim i u predstavi *Sviraj to još jednom*, *Seme*, da bi joj uloga Kejt u mafijaškoj triloziji *Kum* donela nagradu „Oskar“. Snimila je više od sedamdeset filmova, uključujući i desetak televizijskih storija. Zapaženo se bavi pisanjem scenarija, režijom i produkcijom. Najvažnije uloge ostvarila je još u filmovima *Spavač*, *Ljubav i smrt*, *Ani Hol*, *Menhetn*, *Pucanj u mesec*, *Bejbi bum*, *Nevestin otac*, *Pogledaj ko govori*, *Prvi ženski klub*, *Samo triler* i *Samo ne ti*.

TADIJA KAČAR, srpski bokser i trener, reprezentativac, rođen je 1956. godine. Spada u red najuspešnijih srpskih boksera svih vremena. Bio je višestruki državni prvak, šampion Balkana i Mediterana, kao i vicešampion sveta (1978) i Evrope (1979). Osvajač je i srebrne medalje na Olimpijskim igrama u Montrealu (1976). Posle završetka aktivnog bavljenja boksom, obavljao je posao selektora Srbije i Crne Gore (kasnije Srbije). Dobitnik je godišnje nagrade SOFK-a Vojvodina i Oktobarske nagrade Novog Sada.

„**VENERA 5**“, sovjetski vasionki brod bez ljudske posade, lansirana je 1969. godine u pravcu Venere. „Venera 6“ je pet dana kasnije krenula istim putem.

ČARLS MINGUS (Charles Mingus), američki džez muzičar, umro je 1979. godine (v. i 22. april).

JANICA KOSTELIĆ, hrvatska skijašica, rođena je 1982. godine. Smatra se najvećim skijaškim talentom na početku XXI veka. Petostruki je svetki prvak (2003–2005) i višestruki osvajač medalja na Olimpijskim igrama (četiri zlatne i dve srebrne, 2002. i 2006). U Svetskom kupu je zabeležila 30 trijumfa, a tri puta je bila i ukupni pobeđnik tog takmičenja (2001, 2003. i 2006). Postavila je 2006. godine i svetski rekord po broju osvojenih bodova (1970) u jednoj sezoni, vozeći slalom i

veleslalom. Jedna je od tri skijašice u istoriji koja je pobedila u svim disciplinama Svetskog kupa. Od skijanja se, zbog učestalih povreda, zvanično oprostila 2007. godine.

VASKO POPA, srpski pisac, umro je 1991. godine (v. i 29. jun).

KALISTO TANCI (Calisto Tanzi), tvorac i prvi čovek *Parmalata*, jednog od industrijskih giganta Italije, počinio je najveću evropsku pljačku XX veka – otkrivenu 2004. godine. Tokom prethodnih deceniju i po, falsifikovanim računima „ojadio“ je sopstveno preduzeće za trinaest milijardi evra.

6 .

JANUAR

STEFAN DEČANSKI NEMANJIĆ, srpski kralj, krunisan je 1322. godine u Žiči (v. i 11. novembar).

JOVANKA ORLEANKA, francuska nacionalna junakinja, rođena je 1412. godine kao Žan d'Ark (Jeanne d'Arc). Podigla je ustanak protiv stranih zavojevača u svojoj zemlji. Ostvaruje podvig 1429. godine kada se probila u opkoljeni Orlean i posle nekoliko dana naterala u bekstvo engleske vojnike koji su sedam meseci opsedali taj grad. Tada i dobija prezime Orleanka. Pod optužbom da je jeretik i veštica, **spaljena je na lomači 30. maja 1431. godine**. Egzekucija je izvršena posle procesa pred engleskim crkvenim sudom u Ruanu, na kojem se držala izuzetno hrabro. Proglašena je sveticom 18. aprila 1909. godine.

ŽAK-ETJEN MONGOLFJE (Jacques-Étienne Montgolfier), francuski pronalazač, rođen je 1745. godine. Sa bratom Žozef-Mišelom (Joseph-Michel Montgolfier) pronašao je globalni aerostatik i balon punjen toplim vazduhom (1783). Prvi su uspešno uspeli fizički da podignu i spuste balon, što je tada izazvalo veliku senzaciju i interesovanje francuske vojske. **Umro je 2. avgusta 1799. godine**.

SEMJUEL MORZE (Samuel Linley Breese Morse), američki pronalazač i fizičar, javno je 1838. godine, prvi put u svetu, prikazao telegraf – sistem koji za azbuku koristi tačke i crtice (v. i 27. april).

HAJNRIH ŠLIMAN (Heinrich Schliemann), nemački arheolog, rođen je 1822. godine. Jedan je od najznačajnijih svetskih arheologa – 1868. godine otkrio je Troju. Do tog otkrića došao je koristeći podatke iz Homerovih spevova *Ilijada* i *Odiseja*. Pronašao je tačne lokacije Mikene, Orhomena i Itake. Na arheološka istraživanja potrošio je čitavo (svoje) milionsko bogatstvo. **Umro je 26. decembra 1890. godine**.

LUJ BRAJ (Louis Braille), slepi francuski učitelj, umro je 1852. godine (v. i 4. januar).

DR VOJISLAV SUBOTIĆ, srpski lekar i hirur, rođen je 1859. godine. Osnivač je Medicinskog fakulteta i šef hirurškog odeljenja Opšte-državne bolnice u Beogradu. Bio je vodeći hirur u Srbiji krajem XIX i početkom XX veka. Objavio je niz radova iz abdominalne hirurgije, urologije, ortopedije. Za predsednika Srpskog lekarskog društva prvi put je izabran 1906. godine. Učestvovao je u ratovima 1912–1918, kad je radio kao vojni hirur. U ratu sa Bugarima u Balkanskom ratu zbrinjavao je u Beogradu najteže ranjenike sa bojišta. Ne želeći da padne u ropstvo, evakuisao se preko Albanije, iako je njegovo zdravstveno stanje bilo teško zbog stenokardičnih napada. Kasnije, oronuo i oslobljen odlazi u Pariz i London gde je pri interljalnoj komisiji bio srpski delegat. Konstruisao je 1916. šinu za imobilizaciju butnjače i prikazao je u Pariskoj medicinskoj akademiji. Jedan od prvih hirur-

ga u svetu koji je primenio reparaciju krvnog suda umesto podvezivanja. Za doprinos medicinskoj nauci i hirurškoj praksi, za života je dobio najviše nagrade, odlikovanja i priznanja. Bio je i član Hirurškog društva Francuske, zatim Nemačke, kao i Međunarodnog hirurškog društva, Peštanskog lekarskog društva, član Pariske medicinske akademije. **Umro je 4. decembra 1924. godine**.

ALEKSANDAR SKRJABIN (Nikolajevič), ruski kompozitor i pijanista, rođen je 1872. godine. Bio je preteča ekspresionizma. Pored sonata i etida, najznačajnija dela su mu kompozicije za orkestar *Božanstvena poema*, *Prometej*, *Poema ekstaze*, klavirski preludijumi, sonate i etide. **Umro je 27. aprila 1915. godine**.

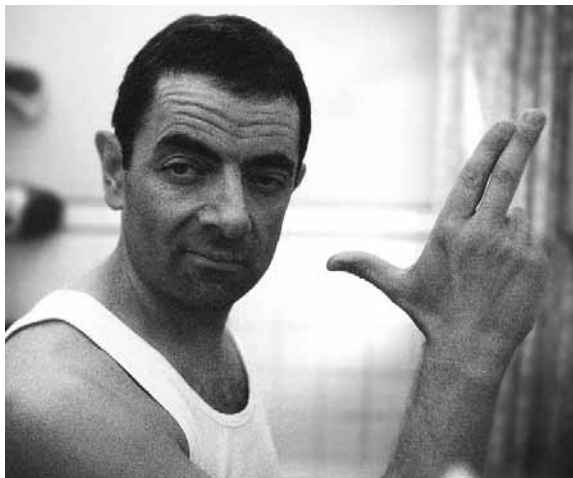
GREGOR JOHAN MENDEL (Gregor Johann Mendel), austrijski naučnik i botaničar češkog porekla, umro je 1884. godine (v. i 6. januar).

DUŠAN POPOVIĆ, srpski teoretičar socijalizma, rođen je 1885. godine. Začetnik je radničkog pokreta i sa Dimitrijem Tucovićem pokretač lista *Borba*.

MOJKOVAČKA BITKA, jedna od najpoznatijih bitaka Prvog svetkog rata, započela je 1916. godine na desnoj obali reke Tare. Divizija crnogorske Šandžačke vojske sukobila se s austrougarskim divizijama. U vreme povlačenja srpske vojske prema Skadru Crnogorci su izuzetnom hrabrošću i odlučnošću, pod komandom serdara Janka Vukotića, odbacili trostruko jačeg neprijatelja i omogućili Srbima prolaz do Albanije.

TEODOR RUZVELT (Theodore Roosevelt), američki političar i državnik, umro je 1919. godine (v. i 27. oktobar).

ALEKSANDAR DESPIĆ, srpski naučnik i akademik, rođen je 1927. godine. Radio je kao upravnik Muzeja nauke i tehnike, uža

ROVAN ETKINSON (Rowan Atkinson)

Britanski komičar, rođen je 1955. godine. Popularnost stiće tumačeći komični lik gospodina Bina (Mr. Bean), Engleza neodređenog zanimanja, koji stalno prouzrokuje nesporazume ili sam upada u nevolje. Pored televizijskog serijala, pojavljivao se i na velikom platnu. Njegove najpoznatije filmske komedije su *Najveća katastrofa na svetu* i *Mister Bin na odmoru*, obe rađene u holivudskoj produkciji.

specijalnost mu je elektrohemija, koju je magistrirao i doktorirao u Londonu, a prethodno je završio Tehnološko-metalurški fakultet u Beogradu. Autor je više od 160 naučnih i tridesetak stručnih radova, kao i 12 monografija. Zaštitio je više od 20 patenata. Dobitnik je Oktobarske nagrade Beograda, Sedmojulske nagrade i godišnje nagrade „Braća Karić“, koju dodeljuje Fondacija Karić. Učesnik je Drugog svet-skog rata. **Umro je aprila 2005. godine.**

ALEKSANDAR KARAOĐEVIĆ, jugoslovenski kralj, suspendovao je 1929. godine Vidovdanski ustav i zaveo diktaturu koja je u istoriji poznata kao Šestojanuarska diktatura (v. i 28. jun).

ĐORĐE KADIJEVIĆ, srpski filmski i TV reditelj, likovni kritičar, rođen je 1933. godine. Osnivač je i rukovodilac Mileševske slikarske kolonije u Prijepolju i selektor (i pokretač) više simpozijuma, samostalnih i grupnih likovnih izložbi, kao i postavki u galerijama. Duže od tri decenije zapaženo piše likovne kritike i snima igrane i televizijske filmove i serije. Režirao je *Karaođevu smrt* (TV film godine), *Beogradske priče* i seriju *Vuk Karadžić*, za koji mu je u Rimu 1988. godine uručen gran pri. Dobitnik je „Zlatnog venca“ i specijalne diplome za režiju u Puli 1968. godine, kao i nagrade Uneskovе fondacije „Dejvid Brid“ u Veneciji.

ADRIJANO ĆELENANTANO (Adriano Celentano), italijanski pevač, rođen je 1938. godine. Najveća je zvezda italijanske kancone. Proslavio je ovaj muzički žanr u svetu pesmama *Venti quattro mila baci* i *Azuro*, koje je prodao u milionskim tiražima. Imao je svoj „povratnički“ TV šou (1999), a uspešno se bavio i glumom (*Borsalino*). Njegov nenajavljeni nastup na festivalu u San Remu 2004. godine podigao je na noge prepunu salu pozorišta *Ariston*.

VIKTOR FLEMING (Victor Fleming), američki filmski reditelj, umro je 1949. godine (v. i 23. februar).

ARĀIBALD KRONIN (Archibald Joseph Cronin), škotski lekar i književnik, umro je 1981. godine (v. i 19. jul).

RUDOLF NUREJEV (Rudolf Xämät uli Nuriev), ruski baletski igrač, poreklom Tatarin, umro je 1993. godine (v. i 17. mart).

DIZI GILESPI (John Birks Dizzy Gillespie), američki trubač, aranžer i pevač afričkog porekla, umro je 1993. godine (v. i 21. oktobar).

ODRONI ZEMLJE, prouzrokovani obilnim kišama, usmrtili su 2006. godine na indonežanskom ostrvu Java više od 210 osoba. Jake tropske kiše svake godine izazivaju poplave i klizišta u Indoneziji.

7.

JANUAR

KATARINA ARAGONSKA (Catalina de Aragón y Castilla, engl. Catherine of Aragon), engleska kraljica španskog porekla, umrla je 1536. godine (v. i 16. decembar).

ALESANDRO DE MEDIČI (Alesandro de Medici), poglavar Firence i prvi firentinski vojvoda, ubijen je 1537. godine. Mediči su bili bogata bankarska porodica koja je dugo vladala Firencem.

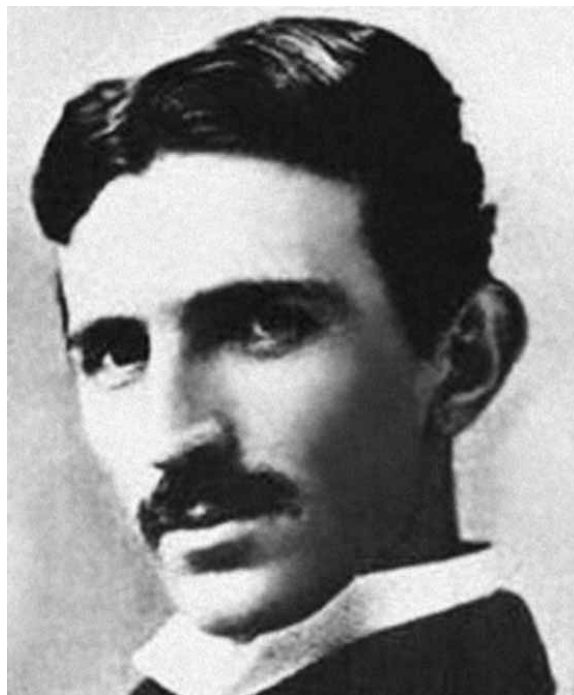
BORIS GODUNOV (Fjodorovič), ruski car, stupio je na ruski presto 1598. godine, posle smrti Fjodora I Ivanoviča (v. i 13. april).

GALILEO GALILEI (Galileo Galilei), italijanski astronom, fizičar i matematičar, otkrio je 1610. godine Jupiterove mesece (Io, Evropa, Ganimed i Kalisto) – (v. i 15. februar).

MILOVAN GLIŠIĆ, srpski pisac i prevodilac, rođen je 1847. godine. Jedan je od začetnika realizma u srpskoj književnosti. Bio je urednik *Srpskih novina*, dramaturg u Narodnom pozorištu i pomoćnik urednika Narodne biblioteke, a jedno vreme je radio i u Državnoj štampariji. Autor je tridesetak pripovedaka i dva pozorišna komada. Pošto je tečno govorio ruski, francuski i nemački jezik sa velikim uspehom je prevodio dela najznačajnijih ruskih i francuskih klasika. Najznačajnija dela su mu humorističke i satirične pripovetke *Glava šećera*, *Roga*, *Redak zver*, *Šilo za ognjilo* i *Posle dvadeset godina*, zatim lirski skica *Prva brazda*, kao i pozorišni komadi *Dva cvancika* i *Podvala*. **Umro je 2. februara 1908. godine.**

PRVA BALKANSKA KONFERENCIJA socijaldemokratskih partija i radničkih pokreta održana je 1909. godine u Beogradu. Trodnevni skup usvojio je rezoluciju o stvaranju saveza slobodnih naroda Balkana.

LONDON I NJUJORK uspostavili su 1927. godine redovnu transatlantsku telefonsku liniju.

NIKOLA TESLA

Srpski fizičar i pronalazač, umro je 1943. godine u Njujorku (v. i 10. jul).

„**HIDROGENSKA BOMBA** izrađena je u SAD“ – saopštio je 1953. godine američki predsednik Hari Truman (Harry Truman).

NIKOLAS KEJDŽ (Nicolas Cage), američki filmski glumac, rođen je 1964. godine. Pripada redu najznačajnijih dramskih umetnika Holivuda krajem XX i početkom XXI veka; ostvario je niz zapaženih rola sa stanovišta filmske transformacije. Posle nekoliko bračnih slomova i čestih depresija, vraćao se filmu i kreirao još bolje uloge. Nezaboravne role ostvario je u filmovima *Stena*, *Adaptacija*, *Lice*, *Osam milimetara*, *Divlji u srcu*, *Napuštajući Las Vegas*, *Podizanje Arizone*, *Red rok vest*, *Poljubac vampira*, *Zmijske oči*, *Nacionalno blago* i *Mladici u plavom*.

KAMBODŽANSKI POBUNJENICI su 1979. godine, uz pomoć vijetnamskih snaga, zauzeli Pnom Pen i srušili vladu Crvenih Kmera diktatora Pola Pota (Pol Pot).

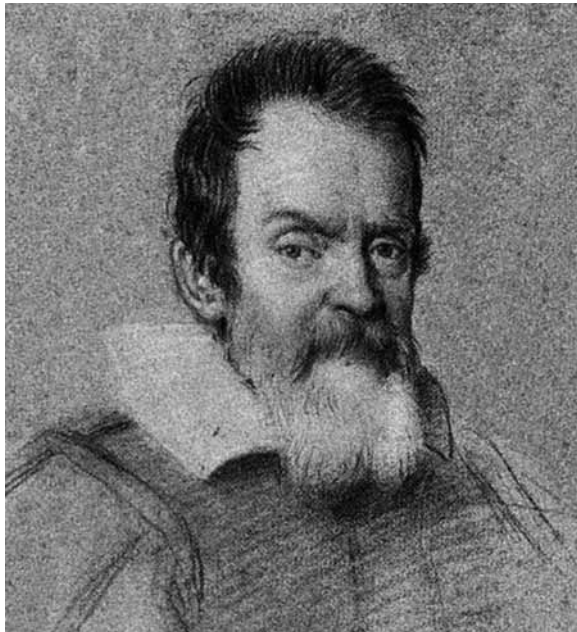
ALFRED KASTLER (Alfred Kastler), francuski fizičar, umro je 1984. godine (v. i 3. maj).

MILAN SRDOČ, srpski pozorišni, filmski i televizijski glumac, umro je 1988. godine. Još kao dečak je tumačio lik Rake u predstavi *Gospoda ministarka* u beogradskom Narodnom pozorištu, gde je proveo najveći deo svoje bogate karijere. Bio je kratko član beogradskog Lutkarskog pozorišta, zatim pozorišta u Zaječaru i Beogradskog dramskog pozorišta. Na filmu je debitovao u *Sumnjivom licu* (1954), da bi prvu veću ulogu odigrao u filmu *Veliki i mali* (1956). Snimio je pedesetak filmova u kojima je uglavnom glumio sporedne role. Njegove kreacije, nezavisno od sadržaja i uspeha filma, zbog spontane glume i upečatljive fizionomije, donele su mu popularnost kod publike (*Narodni poslanik*, *Zimovanje u Jakobsfeldu*, *Nikoletina Bursać*, *Suton*, *Došlo doba...* i *Poseban tretman*). Ostao je u sećanju i po televizijskim serijama *Samci*, *Muzikanti* i *Priče iz majstorske radionice*.

HIROHITO (Hirohito), japanski car, umro je 1989. godine (v. i 29. april).

U DVA ODVOJENA TERORISTIČKA NAPADA u Iraku, u samo jednom danu 2006. godine, poginulo je više od 100 ljudi. Atak bombaša samoubica odigrao se u gradovima Ramadi i Kerbali.

8. JANUAR

GALILEO GALILEI (Galileo Galilei)

Italijanski astronom, fizičar i matematičar, umro je 1642. godine (v. i 15. februar).

FRANČESKINO GRIMALDI (Franceschino Grimaldi), italijanski plemić, preobučen u kaludera ušunjavao se 1297. godine u tvrđavu Monako (pod vlašću Đenove), otvorio njena vrata i sa svojom vojskom osvojio taj grad. Tako je osnovana dinastija Grimaldi, koja je i danas na vlasti u Kneževini Monako.

MARKO POLO (Marco Polo), italijanski istraživač i najpoznatiji srednjovekovni putnik, umro je 1324. godine. Proputovao je Mesopotamiju, Kurdistan, Persiju, Mongoliju, celu Kinu, Indokinu, Indoneziju i Singapur. Svoje dogodovštine opisao je u delu *Knjiga o čudima sveta*, objavljenom 1298. godine, kasnije nazvanom *Milion*. Ovo štivo je podstaklo mnoga geografska otkrića.

IVAN (DŽIVO) GUNDULIĆ, pisac iz Dubrovnika, rođen je 1589. godine. Poezija mu je prožeta strasnim patriotskim pozivom na borbu za slobodu Slovena od Turaka. U mladosti je pisao melodrame, pastore i lirске pesme. Njegova najznačajnija dela su ep *Osman*, pastoralna drama *Dubravka* i spevovi *Suze sina razmetnoga* i *Arijadna*. **Umro je 8. decembra 1638. godine.**

VODOPADE NIJAGARE otkrio je 1679. godine francuski istraživač Rene-Rober Kavelije de la Sal (René-Robert Cavalier de la Salle).

ARKANĐELO KORELI (Arcangelo Corelli), italijanski kompozitor i violinista, umro je 1713. godine (v. i 17. februar).

VELOSIPEDSKI LIST – naziv je prvog sportskog lista u Srbiji, koji je štampan 1887. godine.

POL VERLEN (Paul Verlaine), francuski pisac, umro je 1896. godine (v. i 30. mart).

SOLOMON BANDARANAIKE (Solomon Bandaranaike), premijer Cejlona i vođa Partije slobode, rođen je 1899. godine. Još dok je bio premijer ova zemlja je promenila ime u Šri Lanka. Od posledica atentata, koji je na njega dan ranije u Kolombu izvršio jedan budistički sveštenik, **umro je 26. septembra 1959. godine.** Na političkoj sceni nasledila ga je udovica Sirimavo (Sirimavo Bandaranaike).

ELVIS PRESLI (Elvis Aaron Presley), američki rokenrol muzičar, rođen je 1935. Nepochinjivo je doprineo razvoju rokenrola, presudno utičući na više generacija tog muzičkog žanra. Kao nekrunisani „kralj“ rokenrola, ostvario je ogroman muzički opus koji obuhvata više od pedeset oficijelno snimljenih albuma. „Prodao sam više ploča od grupa *The Beatles* i *The Rolling Stones* zajedno“, izjavio je jednom prilikom. Za ime ovog muzičara vezani su mnogi diskografski rekordi. Njegove pesme su na zvaničnim britanskim top-listama (bez pauze) provele ukupno 1.149 nedelja! Na lestvicama popularnosti prvi put se pojavio sa numerom *Heartbreak Hotel* (11. maj 1956). Od tada, na listama singl ploča i albuma nalazio se čak 2.463 nedelje! Koncerti širom sveta su mu mesecima unapred bili rasprodati. *Love Me Tender*, *Always on My Mind*, *I'll Hold You in My Heart*, *Hurt*, *I've Lost You* ili *Loving You* – samo su neke od njegovih stotinu hitova. Zahvaljujući ogromnoj popularnosti, uspešno je zaigrao u filmovima *Flaming Star*, *Folow That Dream*, *Wild in the Country* i *Jailhouse Rock*. Interesovanje za njegov život, pevanje i ploče ne jenjava ni u decenijama posle njegove smrti. **Umro je 16. avgusta 1977. godine.**

ŠIRLI BESI (Dame Shirley Veronica Basse), velška pop pevačica, rođena je 1937. godine. Prema ocenama kritičara smatra se jednim od najboljih interpretatora moderne muzike druge polovine XX veka. Posebno je upamćena kao pevačica koja je snimila naslovne numere za tri filma o Džemu Bondu (James Bond) – *Goldfinger* (1964), *Diamonds are Forever* (1971) i *Moonraker* (1979). Objavila je dvadesetak albuma i održala na hiljade koncerata, a njeni nezaboravni hitovi su još *What Now My Love*, *Big Spender*, *And I Love You So*, *Never Never Never* i *I Am What I Am*.